

Předplácí se

Pro Prahu: celoročně 5 zl., půlletně 2 zl. 50 kr., čtvrtletně 1 zl. 25 kr.
Pro venkov: celoročně 5 zl. 60 kr., půlletně 2 zl. 80 kr., čtvrtletně 1 zl. 40.
Jednotlivá čísla prodávají se po 12 kr., jednotlivé přílohy hud. po 50 kr.

Za inseráty se platí pouze 2 kr. za řádek drobného písma.

DALIBOR.

časopis

věnovaný zájmům světské i církevní hudby a zpěváckých spolků českoslov., zároveň pak

organ „Matice hudební“

s četnými přílohami hudebními.

Redaktor:

Dr. Ludevít Procházka.

Vychází každou sobotu.

Majitel:

Emanuel Starý.

Památné dni hudební.

10. října 1832 † Josef Houděk, virtuos na lesním rohu — jakožto dvorní hudebník v Drážďanech.
" " 1867 † F. J. Dobrzynski, polský sklad. — ve Varšavě.
11. " 1788 * Šimon Sechter, výb. kontrapunktik — ve Friedberku (okres Vysokobrodský).
" " 1826 I. provozov. Rossiniho zpěvohry „Le siège de Corinth“ — v Paříži.
12. " 1865 † Vinc. Wallace, sklad. irský — na cestě v Pyrenejích.
13. " 1734 * M. Kamienski, tvůrce opery polské — v Šoproni.
" " 1792 * Mor. Hauptmann, slovut. theoretik hudební — v Drážďanech.
" " 1842. I. provoz. zpěv. Méhulovy „Josef a jeho bratři“ po česku v Štögrově divadle v Praze.
14. " 1814 * Jan Pišek, slovut. barytonista — ve Mšeně.
" " 1862 † 1868 Jindř. Šmit, prof. cello na kons. pražské — v Praze.
15. " 1814 I. provozov. Spontiniho zpěvohry „Ferdinand Cortez“ — Berlíně.
" " 1818 * Aleks. Dreyšok, výtečný pian. a sklad. — v Žáku (v Čáslavsku).
" " 1857 † Al. Jelen, sklad. česk. písní a sborů — v Chvalech.
16. " 1787 I. prov. Picciniho zpěvohry „Penelope“ — v Paříži.

Jak se „vykládají“ skladby instrumentální.

Od dra. Hostinského.

Když byla řeč o hudbě „programní“*) a když během stati byl hudbě absolutní upírán veškerý pojmový obsah, sváděla arci nemálo dobrá příležitost, promluvit také o způsobu, jakým se skladby instrumentální tak často „vykládají“ — ba můžeme říci, že ve prospěch všelikých předpojatých bludů theoretických na mnoze i dosti nesolidně „vykrádají.“ Avšak tenkrát měl jsem za to, že by podobná epizoda příliš daleko odváděla od původního

záměru oné rozpravy, ač jsem s druhé strany zase jenom nerad se vzdával použití příkladů, jimiž bych byl ovšem mnohý svůj výrok mohl velmi drasticky ilustrovati, a slíbil jsem, že o této pikantní otázce několik slov napíšu někdy jindy. Činím-li to dnes, chci hned z předu ohraditi se proti tomu, aby laskavý čtenář nehledal snad v těchto rádcích nějaké přesně sestrojené pojednání; bude to pouze jednoduché uvedení řady příkladů, náhodou nejbliže po ruce ležících, celkového rázu více jen feuilletonistického.

Zejména k Beethovenovi hrnou se vykládači s tím větší dychtivostí, jelikož z některých výroků tohoto mistra odvozují sobě jakési právo ku každému, i sebe zpozdilejšímu „kommentaru.“ V tisícových variacích slyšíme na př., že prý nám Beethoven též ve svých čistě instrumentálních skladbách „vypravuje o tom, co zažil, myslel, miloval, zkoušel, z čeho se radoval a proč se hněval, po čem toužil“ atd. atd. Ptáme-li se však do opravdy, co je to, ono „co“, z „čeho“, „proč“, „po čem“ — pak umlkají výmluvní jazykové. Říci docela všeobecně, že nám Beethoven vypravuje ve svých sonátách nebo symfoniích, co zažil, proč se hněval, z čeho se radoval a p. v., to jest arci věc velmi snadná; ale říci to vůči té neb oné určité sonatě nebo symfonii, a dovoditi — ovšem jen na základě této skladby samotné — kterou právě událost ze svého života Beethoven v ní vypravuje, kterou příčinu svých slastí a strastí v ní sděluje, to nedovede nikdo. Richard Wagner praví ve svém jubilejním spise o Beethovenovi vzhledem k téhož třetí symfonii: Žádný z našich básníků nevyznačil nikdy jedno svých nejznamenitějších děl co do jeho tendence tak určitě“ (t. j. jako Beethoven „Eroicu“, již byl věnoval republikánskému „generálu Bonapartovi,“ ale později zlostně do kouta hodil, dozvěděl se, že se Napoleon stal „císařem“); „a co můžeme si vybrati z této tak zřetelné zprávy pro posouzení jedné z nejpodivnějších mezi všemi skladbami?

*) Viz loňský ročník „Dalibora“, čísla 35., 36., 37., 38., 41., 42., 43., 44. a 47.

Jen frankované listy přijímají se.
Rukopisy redakci zasláné nevracejí se.

Předplatné přijímá administrace v č. 147-I. (Karlova ulice).

Dopisy týkající se redakce buďtež zaslány frankop. dru Ludevítovi Procházce do č. 9 v Ječné ulici.

Můžeme si z ní třeba jen jediný tak této partitury vysvětliti? Nemusí se to zdáti čirou zpozdilostí, odvážit se, byť by to bylo i k pouhému vážnému pokusu takového výkladu? Uvádím zde hlas Wagnerův hlavně proto, že právě v této věci o Wagnerovi panují náhledy zcela křivé, šířené lidmi buď podstaty věci samé neznalými nebo předpojatými nebo docela i neupřímnými a podotýkám ještě, že spis „Beethoven“ vyšel r. 1870.

Vykladačům patrně nebude také v jiných případech nic platno, budou-li si pomáhati hádáním, zakládajícím se na různých životopisných podrobnostech, jichž známosti byli jinde, mimo onu skladbu nabyli. A poukazovati k tomu, že to neb ono dílo nás vskutku tak ladí, jak naladěn bývá ku př. milující nebo nenávídící, trpící nebo toužící — rovněž nevede k cíli. Neboť i v nejpříznivějším případě, kdyby totiž bylo možno dokázati, že mysl tvořícího umělce byla opravdu v tomtéž naladění, v jakém nyní jest mysl posluchačova, mohlo by se nanejvýš říci: Beethoven nám vypravuje, že, nebo snad jak — nikdy však co miloval nebo čeho nenáviděl nebo po čem toužil atd. Toť asi nejkrajnější ústupek, který by bylo snad možno učiniti oněm vykladačům; ústupek ten jim arci nikterak nepostačuje. Chceme-li pak se přesvědčiti, do jaké až míry směle si u věci té počínají, vezmeme jedno z nejvelebnejších děl všech časů: pátou symfonii (do c-mol), a podíváme se, jak různých výkladů se jí dostává s různých stran.

Obyčejně bývají východiskem Beethovenova známá slova (vztahující se k začátečnímu motivu): „Tak buší osud na dveře.“ Hledá se tudíž v symfonii té „vítězný boj s osudem.“ Dr. Ambros jde ve svém spise „Die Grenzen der Musik und Poesie“ dále, určuje boj tento blíže co zápas „říše světla“ se „říší temnoty“ a provádí myšlenku tu podrobněji. Na jiném místě praví pak o poměru této skladby k „deváté“: „kdežto symfonie do c-mol líčí boje a vítězství jednotlivce, vystupuje v deváté symfonii takoruka celé lidstvo bojující a vítězí.“ Nyní uvažme, co Ambros tvrdí o spolehlivosti takovýchto výkladů: „Při Beethovenovské symfonii vyvinuje se to, co by se snad, formulováno jakožto program, mohlo postaviti vedle symfonie, úplně z ní, stává se z ní samotné znatelným a srozumitelným, tudíž kryjí se myšlenky hudební a básnická.“ A před tím již: „Účinek, jenž jsme připisovali symfonii do c-mol, není snad odlesk toho díla v hlavě osamělého entusiasta; ona — skutečně — zcela tentýž účinek způsobila u tisíců a kdykoliv některý slova mocný umělec nebo přítel umění mluvit se jal, byl při vši různosti výrazu smysl řeči vždy tentýž.“ Ve výrocih těch je přece úplná bezpečnost a jistota; než, přihlížíme-li blíže k věci, shledáme, že bohužel velmi často různí se netoliko „spůsob výrazu,“ nýbrž přímo i „smysl řeči“ při výkladech tohoto arcidíla.

„Zápasem k vítězství!“ — to by bylo něco, s čím bychom se konečně mohli sprátně, kdyby

to mělo býti považováno za motto páté symfonie. Zůstalo by to však na vzdor tomu pořáde jenom obrazným, metaforickým výrazem pro přechod z násilně burácejícího hnutí dissonancí k uzavírajícímu, usmířujícímu klidu mohutně se rozvíjející harmonie a možno užiti obrazu toho všude tam, kde podobný vývin a přechod se naskytuje, tedy ne jenom při symfonii do c-mol. Jakmile však běží o to, aby se určilo blíže, jaký je ten „zápas“ a když se nepřestává na tom, že jsou to tony samy, tlumy těchto tonů (přesně mluveno naše představy o nich), co proti sobě buráci, spolu zápasí a pak vítězí — jsme již v úzkých. Ambros odvolává se mezi jiným též na onoho známého francouzského invalida, jenž při slavnostních zvucích poslední věty, vyskočil ze svého sedadla a nadšeně zvolal: „Vive l'empereur!“ Ten tedy patrně myslel na svého císaře, myslel na bitvy a vítězství, ve kterých pod zbožňovaným vůdcem se bil a vítězil; a přece není pátá, nýbrž třetí z Beethovenových symfonií vlastně symfonii „heroickou“, a to přímo generalu Bonapartovi samotnému věnovanou. Právě na tuto okolnost klade Naumann, jenž jinak proti všemu strojenému vykládání hudby instrumentální slavně se ohražuje, zvláště váhu a praví ve své přednášce o Beethovenovi: „V symfonii do c-mol rozšířilo se zápasení ozbrojeného reka o vítězoslávu, kterému se dostalo výrazu v „Eroice“, v zápasení celého lidstva o volnost a vyplnění jeho nejsvětějších tužeb. Symfonie ta mohla by také zcela dobře míti motto: „Noci ku světlu!“ Ejhle, zde je vyřknut z úplna tentýž poměr mezi třetí a pátou, jako onde u Ambrose mezi pátou a devátou symfonií; o páté tvrdí oba spisovatelé věci naprosto opáčné. Naumann praví: pátá nepodává nám nikoliv obraz boje jednotlivce jako „Eroica“, nýbrž zápasu celého lidstva; Ambros praví: pátá nepodává nám obraz zápasu celého lidstva (jako devátá), nýbrž toliko boje jednotlivce. Ptáme se bezděky s Pilátem: co jest pravda? kdyby Ambros a Neumann stáli naproti sobě a své obapolné náhledy zastávali, co as by uvedl onen ve prospěch „jednotlivce,“ tento ve prospěch „celého lidstva“? kde jest ve skladbě té jediný ton, jediný hudební tvar, jenž by mi jakým-koliv způsobem, ale „ze symfonie samotné znatelně a srozumitelně“ řekl: zde nejedná se o „ozbrojeného reka“ nýbrž o celé „společenstvo“, ne o „vítězoslávu jednotlivce“ nýbrž o „volnost a o vyplnění nejsvětějších tužeb lidstva“, nebo opak toho? Žádejme, aby se nám uvedla místa, z nichž by něco podobného odvoditi bylo jen poněkud možno — citaty ty musí nám zůstati dlužen jak Ambros tak Neumann, ač nechtějí-li se odvolávati k „citatům“, jichž samých smysl jest na vlas tak záhadný, jako to, čeho mají býti právě důkazem. Výklad všech „citatů,“ s kterými by se snad někdo vytasil, i výklad celého díla jest co do svého pojmového obsahu pouhý čistě subjektivní přídavek posluchačův, nikoliv pak podstatná část nebo stránka hudby samé. To snažil jsem se odůvodniti s různých

stanovisek ve své rozpravě o „hudbě programní.“ Co se pak Beethovenovy páté týče, můžeme směle říci: nechť jest rozdíl mezi ní a některou jinou symfonií jakýkoliv — v tom nesmíme jej nikdy hledati, zda-li se jedná o jednotlivce nebo o celé lidstvo, o vítězoslávu onoho nebo o volnost a o osvětu tohoto. Kdyby bylo v skutku možno, poznati „obsah“ této symfonie srozumitelně z díla samého, jak se tvrdí, odkud máme si pak vysvětliti již i pouhou možnost toho, že v ní mimo jiné bylo kýmsi spatřováno vyličení — plavby po moři, (!) nebo že byl kdysi adagiu podložen milostný text: „Ohne Dich, was wär' mein Leben?“ A to se stalo ve vsi opravdivosti; Ambros sám příklady ty uvádí. (Dokončení.)

Epištola k našim zpěváckým spolkům.

V Praze, dne 4. října 1874. *)

V době posledních dvou roků časté u nás slyšíme stesky na všeobecný úpadek hudebního života po venkovských krajích českoslovanských; zejména žaluje se často na ochablost a omrzelou netečnost ve spolcích našich pěveckých. Byl jsem očitým svědkem onoho čilého ruchu, jenž rozvinul se pojednou na počátku minulého desetiletí po Čechách, na Moravě i na Slovensku, pozoroval jsem okem radostí zářícím, jak tu za příkladem junáckého „Hlaholu“ v Praze povstávala téměř nepřehledná řada nových spolků pěveckých po venkově širém, které vesměs za úkol si obřavše všestranné pěstování hudby domácí s vytrvalou pilností a s vlasteneckým zápalem veřejně přednášeli vše, co nového se tu objevilo v mladé naší literatuře hudební. Po delší dobu jsem sice nepřicházel v bezprostředný styk s našim venkovem; však skvělá představa má z dob šťastného vzkříšení pěveckých jednot — jakkoli četl jsem mezitím mnohé káravé slovo, mnohý stesk na úpadek spolkového života venkovského — přede nemohla býti tak zkalena, abych jedním rázem na krásný a pro umění domácí tak mnohoslibný počátek pěveckého rozvoje zapomenouti a v žalostný ten úpadek doby přítomné uvěřiti mohl.

Kdož by z přátel umění domácího nechoval v mysli vděčné upomínku vřelou na onu blahověstnou dobu, kde veškeří českoslovanští spolkové zpěváčtí k velikému sjezdu do Prahy za pozváním „Hlaholu“ poprvé v květnu r. 1862 v ohromném na tu dobu množství ze všech končin naší vlasti i sesterské Moravy se sešli se zápalem hlasující

před tváří světa našeho, že zpěv český nedovede potlačiti žádná zloba četných nepřátel? Kdož by z pamětníkův nedávno minulých těch dob rád sobě nepřipomínal zejména velkolepý onen moment v životě českoslovanských spolků, kde při kladení základního kamene ku chrámu umění domácího slavnou přísahou jest zpečetěna bratrská vzájemnost všech spolků založením pevné jednoty, jež v oboru hudebním by tvořila nedobytnou hradbu proti nakažlivému vlivu cizoty; kdož by, pravím, přítomen byv povznášejším těm okamžikům, kde tisíce českých pěvcův, statečných mužův „zrakův jiskrných“ v plameném nadšení slibovali chrániti český zpěv a slibovali býti prvními strážci zdárně rozkvétajícímu umění domácímu, kdož by účasten jsa těchto dob povznesených uvěřiti nyní mohl, že všichni ti spolkové českoslovanští na slib svůj „jednotě“ složený zapomenuvše nyní umírají v matném živoření, v nečinnosti omrzelé?

V letošním roce se zejména stesky na úpadek spolkového života pěveckého ve veřejných listech častěji a úsilovněji než kdy jindy opětovaly. Abych o pravém stavu věci té záhadné se přesvědčil, přál jsem si vždy poznati vše z autopsie; bylať má víra v nezlomnou hudební povahu národa našeho příliš pevná, než abych z pouhých novinářských stesků a vzdechů se přesvědčiti nechal o tom, že by nejsilnější tato posud stránka národa českoslovanského mrakem netečnosti se zatemniti dala. Mezi tím přiblížila se doba prázdnin, dlouho želaná ta doba oddechu po celoročním lopocení. První myšlenkou tu bylo, jak by se v prázdné chvíli té dal nejvhodněji příjemný moment spojit s užitečným i vzpomněl jsem si na naše spolky venkovské a bez dalšího rozmyšlení rozhodl jsem se k cestování po krajích českoslovanských, abych tak z vlastního názoru poznal nynější proud života v národě našem a zejména abych jasného pojmu nabyl o životě spolků našich pěveckých.

Zkušenosti četné, jichž jsem tu v poměrně krátké době zažil na všech stranách, kamkoli noha moje vkročila, zdají se mi býti tak závažného a důležitého významu, že mám to za svou nejsvětější povinnost, abych co věrný a pro dobro národa našeho i pro povznesení umění domácí povždy nadšený člen kmene slovanského o těchto svých studiích života spolkového vážně slovo u veřejnosti v ctěném listě Vašem promluvil i jsem již ku předu o tom pevně přesvědčen, že račte, ctěný pane redaktore, myšlenkám těm z upřímné duše plynoucím volný průchod v kritických našich poměrech společenských tím spíše popřáti, čím nebezpečněji by nutně působilo zanedbání této palčivé otázky spolkové na celý další rozvoj našeho života národního. Věřte, že ani si představití neumím onen stupeň smutného úpadku v společenském životě celého národa českoslovanského po zahynutí a úplném odumření spolků zpěváckých; i jisto jest, že by ukaz ten neblahý — před jehož skutečnou přítomností nás nebe chráníž — na všechny inteligentní vrstvy obecnstva našeho osudně působiti musel. Vždyť známo jest, že v kaž-

*) Došel nás v těchto dnech dopis ctěného veterána pěvce, jenž v upřímné lásce k umění domácímu bystrým pozoroval okem život venkovských spolků zpěváckých na výletu o prázdninách právě minulých i doufáme, že se uveřejněním této epištoly zavděčíme každému, jenž v péči o povznesení umění domácí milerád uznává skvělé stránky našeho života, spolu ale nezavírá ve falešném vlastenectví obě oči před temnými, nahnílymi stránkami našeho společenského života hudebního. Red.

dém spolku zpěvákém najdeme jaksi jádro celého občanstva v tom kterém městě; jest tu zastoupena třída intelligence a nejstatečnější falanx, celku pak že tvoří zajisté vždy bujará omladina celého okolí.

Kdyby tedy tito mužové, co representanti intelligence československé tak hluboce klesli v pohodlné nečinnosti, že by zpěv — tuto nejčistší pásku života společenského, jež ideálním směrem svým šlechtí ducha i sílu myslí dodává — že by tito mužové zpěv český padnouti nechali s lhostejnou myslí — pak veta je po intelligenci a nadšení v československém národě vůbec. Neboť ví předobře každý vzdělanec, jak neobyčejnou mocí kouzelnou působí umění každé zvláště pak umění pěvecké co bezprostředný výkon duše nadšené na člověka celého, jej oblažujíc i potěšujíc a z prachu nízkostí do výše ideálně mravního názoru jej povznášejíc.

Dlouho nechtěl jsem uvěřiti v smutný úpadek hudebního života spolkového u nás, až mne konečně vlastní názor o mnohých, velmi mnohých chorobách společenského života venkovského až citelně přesvědčil. Lékař může zachrániti celý organism od záhuby jen tím, přijde-li ještě v čas na kořen a sídlo choroby. Též u nás není vše tak zdrávo, jak by toho zdárný vývoj umění domácího vyžadoval, též v našem životě hudebním, zejména spolkovém krvácí a kvasí se jedem osobních náruživostí mnohá rána, jež co nebezpečná rakovina rozežirá veškeré společenské pásky v hudebním životě našem i jest zajisté povinností svědomitých lékařů, aby chorobu nebezpečnou bezohledně odhalivše všech prostředků hojivých se uchopili, aby v čas ještě zachráněn byl organism jednoty zpěvákých spolků československých a tím i organism celého našeho veřejného života hudebního. Nejvalnější část zpěvákých spolků jsem našel, abych tak řekl, v stavu miniaturním: tam, kde bylo dříve 20, 30 i 50 členů, najdeme obyčejně jednoduše obsazené kvarteto dobrých čtenářů z listu, kteří čas ob čas dají o zábavě „něco k lepšímu“ a pěstují tak volným krokem ten trošek mužských sborů, jež vydává se vzácnou věru obětavostí a trpělivostí jediné naše nakladatelství hudební p. Em. Starého. Takový čtyřspřežní spolek objedná si obyčejně pouze partituru a hlasy nechá vypsát doma vzdor tomu, že zmíněná firma jednotlivé hlasy tištěné za pranepatrnou cenu (pokud vím, za cenu celých pěti krejcarů rak. č.) prodává a že jinak takové rozmnožování hlasů je zákonem zakázáno. Ostatně připomínám, že s touž malicherností si často počíná též mnohý spolek, jenž vykážati se posud může slušnějším počtem členstva. Vzdor všem těmto nesrovnalostem přede musím rozhodnou vysloviti pochvalu korporacím podobným za to, že aspoň živoří a to tím spíše, pomním-li, jak velká většina spolků známa již jest jen dle jména; ba v mnohých městech by o zpěvákých spolcích nebylo již dávno ni slechu, kdyby se nejnovější dobou zpěvu nechopily s neobyčejnou živostí naše dámy, jímž se věru v mnohých městech podařilo, příkladnou svou činností i starší spolky mužské ze spánku vyburcovati. Tam, kde

obě korporace se spojily v jeden sbor smíšený, setkal jsem se mnohdy s výkony dokonalými, bezúhonnými.

Od těchto sborů smýšených můžeme též očekávati jistou spásu pro budoucnost hudebního života ve spolcích venkovských. Nechci tím však říci, že by ryzé spolky mužské nebyly pro další budoucnost možnými; naopak možno se nadíti od těch spolků mužských, jimž šťastná náhoda uštědřila energického, schopného řiditele, zdárných činů po opětném vzchopení se v této nastávající zimní saisoně, kde se poměrně všem spolkům lépe než kdy jindy daří. Ač jsem těchto posud pevně konsolidovaných sborů mužských po venkově jen velmi skrovný počet našel, přec jsou mi jakousi zárukou lepší budoucnosti ostatních mužských spolků československých, ač jestli chopí se tu iniciativy k novému jednotlivému oživení silná obětovná ruka ze středu mateřského spolku pěveckého „Hlaholu“, kterýž v rozhodných dobách vždy neohroženě krácel v čele spolků všech radou i skutkem pomáhaje a život náš hudební na výši skvělou povznášeje. A jakkoli jest nynější úpadek spolků mužských pro nás smutným úkazem, jež z valné části též zavinila mnohá smutná znamení doby naší vášněmi politickými rozedrané, o nichž nelze na tomto místě šířeji se zmiňovati, přec neztrácím zhola naději a těším se poznovu, že není právě příliš vzdálena ona doba, kde společným působením za energické iniciativy pražského „Hlaholu“ setkají se opět veškeré spolky české ve společném zpěvu obrovském při výroční slavnosti pěvecké, jež k oživení idey jednotlivého života uměleckého v první řadě nejlepší hrivnou přispěti s to jest. Ve všech našich zemích, zejména u Němců vydaří se každoročně ne jedna, nýbrž na sta skvělých výročních pěveckých slavností župních v určitém obvodu větších měst, proč by se nám privilegovanému národu hudebníkův a pěvcův par excellence aspoň jedna velká slavnost pěvecká v roce vydařiti nemohla?

Měl jsem nedávno v rukou zprávu o činnosti „Hlaholu“ pražského za první ročníky jeho trvání i nemohu opomenouti, abych na konec některá zajímavá data tehdejšího jednatele spolku p. dr. L. Procházky co blahou upomínku z lepších dob zde neuvedl: „Od tohoto prvního osvědčení“ — praví pan zpravodaj — „brátrské vzájemnosti počal mezi našimi spolky čilejší ještě ruch a jako o závod zařizovaly se i v nejmenších místech nové spolky, tak že skrovný počet asi desíti spolků před r. 1860 (nyní jich činných není více!), teď již byl vzrostl ke stu, representující ku 4000 pěvců, láskou k umění lnoucích.

Tento utěšený ruch neustává a bohdá že nebude městečka v naší vlasti československé, které by se nemohlo honositi zpěvákým spolkem, neboť jest se nadíti, že jich důležitost pro společenský a národní život, jakož i pro umění všude stejně bude uznána.

Kýž by stateční naši zpěv. spolkové hojně zařizovali **zpěvácké školy**, aby umělecká jejich snaha nabyla ještě pevnějšího základu a té požehnané rozkoši, které umění poskytuje, mohl býti účasten každý, kdož proň lásku cítí.“

Tato zlatá slova nechť vstíjí sobě spolkové českoslovanští v mysl přístupnou i srdce pro uměnu domácí upřímně tlukoucí!

Flor.

Z ciziny a Rakouska.

** Řiditeli dvorní opery vídeňské, *Herbeckovi*, udělen byl carem ruským kommandérský kříž řádu sv. Stanislava.

** Cellista *F. Kletzer* nastoupil cestu uměleckou, na níž zavítati hodlá do Brna, Olomouce, Prahy, Vratislavi, Varšavy, Petrohradu a do pobaltických provincií Ruska.

** Kapelník *Reinecke* obdržel od krále švédského rytířský kříž první třídy řádu Gustava Vasy.

** Lipský časopis „*Musikalisches Wochenblatt*“ přináší v nejnovějším čísle nadšený životopis dr. *F. Witta* s podobiznou. Odporujeme vřele článek ten zvláště našim pp. řiditelům kůru, aby seznali, s kterakými obtížemi zápasiti bylo slovutnému muži tomu, když uváděl ve skutek vznešenou ideu reformy hudby chrámové, již byl veškeré snažení své zasvětil.

** *Komická opera Vídeňská* s nesmírným úsilím probuzena jest k novému životu; kapelníkem jest *Sucher*, jenž býval u dvorní opery ve Vídni korrepetitorem partii solových.

** Pražanka *sl. Korbova*, žakyně paní *Marchesi-ové*, debutovala s velkým úspěchem v Břetislavi.

** *Dr. Hoch* věnoval městu Frankobrodu 800000 zl. ku zřízení konservatoře. Kéž se u nás narodí podobný mecenáš!

** Nová *velká opera pařížská* otevřena bude najisto dnem 1. ledna 1875. V prvních představeních vystoupí i *Pavčina Luccová*.

** V *křišťalovém paláci v Londýně* budou v koncertech letošní zimy účinkovati co solisté dámy *Klára Šumanová*, *Esipová* a *Mary Krebsova*, dále pp. *Hanuš Bülov*, *J. Věňavský* a *Piatti*.

** *J. Strauss* komponoval opět novou operettu: „*Vídeň roku 1780.*“

** *Verdi-ho requiem* mělo býti provozováno ve Vídni ve dvorní opeře, než sešlo z toho, ježto milánský nakladatel *Ricordi* žádal za jediné provedení neméně než 8000 franků.

** *F. Liszt* zamýšlí až do konce ledna bud. roku zůstatí v Římě, odkudž se do Pešti a kolem 15. března do Výmaru odebere.

** Z *Paříže*. „*Třetí francouzské lyrické divadlo*“, jemuž ředitel *Bagier* dal kratší jméno „*Théâtre Ventadour*“, otevřeno bude dne 1. ledna 1875 a věnováno bude zejména francouzským zpěvohrám. Ředitel *Bagier* obdrží státní subvenci ročních

100.000 franků a bude povinnen ročně uspořádati 230 představení a provésti 4—5 nových zpěvoher. Stímto divadlem také spojena bude *lyrická, dramatická a choreografická akademie*, jejížto řízení svěřeno bude vynikajícím mistrům. Do této akademie přijati chovanci vstoupí s ředitelstvím divadla v smlouvu. Nejméně pokročilí chovanci budou zavázáni, aby zvykali jevišti i obecenstvu, spoluúčinkovati co statisté a pážata ve sborech a v ensemblu, pokročilejší přípuštění budou k úlohám třetím, druhým i prvním, pokud budou míti k tomu kvalifikaci. Za každé vystoupení vyplacena jim bude přiměřená remunerace, vyučování bude úplně zdarma. Zajisté zařízení to, jež francouzské vládě slouží k nemalé chvále!

** Houslista a skladatel *Rappoldi*, bývalý kapelník německého divadla v Praze, nyní profesorem na vysokých školách hudebních v Berlíně, zasnoubil se tyto dny v Štětíně s známou mladistvou pianistkou *Laurou Kahrerovou*.

** Něm. časopis huď. „*Allgemeine musikalische Zeitung*“ přináší v posledním svém čísle úvahu o *Smetanově „Prodané nevěstě“* i pronáší se o díle tomto velmi pochvalně. Brzo bude náš Smetana za hranicemi již více uznáván, než ve vlastním svém domově, kde co vděk za veškerou svoji snahu zakoušeti musí nejpodlejších ústrků a nejsprostších urážek — ovšem že je to řemeslo pouze některých bidáků, jichžto konání nemůže se klásti na účet celému národu.

** *Ze Sondershausenu*. (Pův. dop.) 13. „*Loh*“ koncert shromáždil opět nepřehledné množství obecenstva, dychtivého uměleckého požitku, jež mu tenkráté program sliboval. Byl sestaven více méně z žijících, bohužel příliš zanedbaných mistrů. Především sehrána vzletná ouvertura vážného směru od zesnulého mistra *Spohra*. Bohužel všude zdají se pořadatelé koncertů zapomínati tvůrce tolikerých půvabných, v pravdě mistrných skladeb. Následující číslo předvedlo nám známou skladbu *Fr. Šuberta* pro klavír op. 54. v úpravě orchestrální od *Karla Šubertha*. Poznali jsme, že p. *Karel Šuberth* přistoupil k dílu svému nejen s něžnou rukou jemným leč vkusem i s pravou pietou pro original, jakož se osvědčil i co dokonalý znatel veškerého orchestrálního aparátu. I novým pojmenováním skladby té (nazval ji „*Scènes hongroises*“, *Andante Marche*, *Allegretto* a *finale*) posloužil tomuto geniálnímu výtvoru arcikrále písni výtečně. Obecenstvo nechtělo takorča ani ustati v tleskotu, pokud kapelník se nerozhodl dvě věty opakovati. (Skladba ta provozována poprvé.) *Ouvertura „Hero a Leander“* *Jul. Rietza* zakončila prvé oddělení. I tato skladba potkala se s neobyčejným úspěchem. Nechci upírati, máť *Rietz* mnoho, přemnoho reminiscencí na *Mendelssohna* ano i *Šumana*, nicméně zachoval v ouvertuře té onoho vzlaštního, jen jeho skladby provanujícího ducha mužného výrazu, jehož mnohdy u *Mendelssohna* pohřešujeme. Zejména střední věta vyznamenává se důmyslností kombinac, jak harmonických, tak i rytmických. Úprava orchestrální jest

naprosto výtečná. Pakli obecenstvo již v prvním oddělení uvedeno bylo v pravou náladu, tož v druhém nechtěl potlesk ani na chvíli utichnouti. — Po delší době vystoupil opět zdejší první klarinetista a dvorní solista p. Šomburg samostatně s koncertem od Baermana i byl předmětem nescíslných ovací. Což mám říci o mistrovském výkonu tom? Budiž jenom tolik řečeno, že od těch dob, co jsem našeho mistra p. Pisařovitz, profesora na pražské konservatoři, měl příležitost slyšeti, nebyl jsem tak uchvácen jak oduševněným tónem, úžasnou technikou, tak i plynností a vytríbeností přednesu. Program vyčerpán byl známou suitou číslo 1. od Lachnera. Tentýž večer poskytnut nám ještě následující dosti pestrý program: 1.) Overtura k zpěv. „Královnou jeden den“, od Adama. — 2.) Císařské variace od Haydna (s mnohonásobně obsazeným smyčcovým kvartetem). — 3.) Smutečný pochod od Mendelssohna. — 4.) Entreakt od Störa. (Nemožno mi, nezmíniti se s pochvalou o těchto vlnadných, vzdušných výtvo-rech velenadaného Störa. Až dosud provedeny zde skorem všechny entreakty jeho. Letos byly hrány jen entreakty z hudby „Píseň o zvonu“ a některé mimořádné. Nejsouť to snad prázdné, liché skladby, nýbrž psány s vroucím výrazem a pročež došly i náležitého uznání. — 5.) Overtura k zpěv. „Zeila“, od Lindpaintnera. — Zmíniti se musím ještě o naší slavnosti Beethovenově, kteráž došla skvělého výsledku a získala pokladně vdov a sirotek přes 600 tolarů čistých. (Naše město má pouze 6000 obyvatelů a což Praha — mnoholi hudebních slavností v sto-věžaté, starověké matičce, mnoholi církevních koncertů atd.??? Pak se diví pražští umělci, když Němci jich ignorují, vždyť nedozvíme se ani o tom nejmenším v Německu, co by povšimnutí všeobecného zasluhovalo. — Pamatují se, že jste ctěný pane redaktore uspořádal s nemalým namaháním před několika lety několik produkcí koncertních, majících za účel seznamovati obecenstvo s domácími silami, jak skladatelskými, tak i reprodukcujícími; těšil jsem se nevýslovně tomuto krásnému podniku, avšak nic více neslyším o přednáškách původně českých skladeb.) — Programy jakož i referát posledních 4. koncertů, jakož i hudební slavnosti ponechávám si pro příště. — (Umělecké snahy u nás věru není nedostatek, bohužel jen že rozhárané naše poměry politické a bezuzdné vášně strannické klidnému rozvoji našeho umění velice překáží; došlo již tak daleko, že sebe ideálnější snaha pokalená bytí smí od leckterého literárního dobrodruha beze jména a beze všelikých zásluh a to ještě pod záštitou celé strany! V takových nespořádaných dobách ovšem nezbyvá umění mnoho místa a hledí spíše každý umělec prodchnutý snahou opravdivou, aby se dostal raději přes hranice. U nás přes příliš protežuje se všeliké dryáčnictví, hubarství a málo-mocnost duševní — ovšem jen z důvodů zhola stran-nických. Jak může v takových poměrech umění se povznášeti? Zda-li to není převrácený poměr, že pro produktivní umělce, kteří jedině umění na-

šemu mohou vytvořiti slavnější budoucnost, není u nás takorůžka žádného místa? Bůh to naprav! Red.)

** *Z Neapole.* Královské kollegium S. Pietro di Majella ustanovilo následující program pro nastá-vající kursu esthetiky a dějepisu hudby: 1. O podstatě hudby, jejím původu a prostředcích výrazu. 2. Hudba a dojem, jakýž činí na člověka. Názory starého věku o umění hudebním. 3. Melodie u Hebreů, Řeků, Římanů, v středověku a melodie doby nynější. 4. Harmonie, původ a stručný přehled jejího vývinu. 5. Zpěv a pěvci. 6. Nástroje, jich dějiny a povaha rozličná. 7. Vokální hudba. Cír-kevní hudba. Dramatická hudba. Komorní hudba. Píseň národní. Zpěvohra a její dějiny. První arie, dueta, terceta a ensemble. 8. Instrumentální hudba. Symfonie, kvarteto, sonata, fantazie, variace, koncert a jich dějiny. 9. Požadavky každého nástroje. Slovní instrumentalisté různých škol a národův. 10. Nástroje starého věku.

Zprávy z Prahy a z venkova.

* Nelitostný osud vyrval opět z našeho středu genia nevšedního, v nějž naše vlast skládala naděje největší! Slovního básníka Vítězslava Háalka, jehožto něžná muza lyrická tak často nadchmula nej přednější skladatele naše k výtvořům nejkrásnějším, není více! Skonal po krátké nemoci dne 8. t. m., 39. věku svého stáří. Veškerá vlast oplakává jeho ztrátu a zachová jej v věčné paměti! —

* *Delibes-ova* zpěvohra „Král to řekl“, která na četných již divadlech evropských došla hojného úspěchu, poprvé byla provozována dne 9. t. m. s výtečným zdarem v kr. divadle českém. Dne 8. t. m. poprvé provozována byla v zdejším německém divadle.

* *P. Vojtěch Hřímálý*, nedohodnuv se s ředitelem zdejšího něm. divadla, vzdal se svého dosavadního postavení a hodlá prý nastoupiti místo ředitele a kapelníka jednoty hudební v Černovicích.

* *V hudebním ústavu p. Ferd. Hellera* pokračuje se opět ve vyučování smyčcovým nástrojům, totiž houslím, violé a čellu a sice ve dvou oddě-leních. Dvakráte v témdnu odbývají se cvičení ve hře kvartetní. Odporúčujeme ústav ten vřele přízni hůdbymilovného obecenstva. Jeť věru na čase, aby mládež naše opět silněji se obírala s smyčcovými nástroji a zejména hrou kvartetní, podávající nejkrásnější požitky hudební i zábavu nejušlechtilejší. Upozorňujeme na vhodnou tuto příležitost k dalšímu vzdělání-se zejména akademickou naší mládež.

* *Hudební tabule k názornému vyučování hudby*, jež pro školy střední měšťanské a obecné (ve vyšších třídách), jakož vůbec i pro hudební ústavy a jednoty sestavil *Karel Matějka*, řídicí učitel v Pelhřimově, vyšly právě nákladem kněhkupectví *Fr. Urbánka* v Praze, kteréž co výbornou pomůcku učební, která by v žádné síni školní scházeti neměla, vřele odporúčujeme. Na čtyřech dvouarchových tabulích znázorněny jsou hlavní základy elementární theorie

hudební od nejprvnějších počátků, kde žáci učí se znáti písmo not a různé jich tvary, až k intervalům. Učební tento materiál pojednán jest na prvních třech tabulích. Na čtvrté uvedeny jsou různé spůsoby přednášky hudební (staccato, stacatissimo, postamento, legato), ozdoby (předrážky, mezirážky a dorážky, dvojrážky, mordent, polotrylek, trylek atd.), rozličná znaménka hudební, konečně skratky či abreviatury. Sestavovatel počínal si přísně systematicky a měl všude praktický účel svého díla na mysli. Jedině neradi postrádáme při pojednání o intervalech, že se sestavovatel nepostavil na stanovisko nejmódnější a pro praktičnost svou nejlépe se odporučující. Nemůže býti žáků srozumitelnějšího a snadnějšího k pamatování jako rozdělení intervalů na velké, malé, zmenšené a zvětšené. To je pevné schema, jež nepřipouští žádný zmatek v hlavě žakově. Nač ještě rozeznávají čisté primy, kvarty, kvinty a oktávy, jakoby snad jiné interaly byly nečistými? Veškeré intervaly v původní stupnici ležící nazýváme velké, o půl tonu snížené malé, o celý ton snížené zmenšené a o půl tonu zvýšené zvětšené. Tomu porozumí snadno každé dítě. Konečně upozorňujeme na některé tiskové chyby, které sobě každý snadno opravit může. V molových stupnicích melodických (III. tab.) d-mol, g-mol a c-mol sestupmo má býti šestá stupeň snížena. Na tab. IV. system 5. text 3. má býti druhá dvojrážka, spod křížkem znamenaná, označena opačně, protože začíná s tonem hořejším. Žež nakladatel hudební tyto tabule vydal zároveň co XV. sešit pedagogické bibliotheky, přispěje zajisté nemálo k brzkému rozšíření jich v obecných a městských školách českých, kéž by jich každý učitel horlivě použil k vzdělání a podnícení smyslu pro hudbu mládeže jemu svěřené!

* *Úmrtí.* Dne 30. září b. r. zemřela v Praze paní Emilie Mayrová, roz. Ujkova, choť kapelníka J. N. Mayra, známá co horlivá překladatelka libret operních. — Dne 4. t. m. zemřela pí. Růžena Fibichová, choť našeho skladatele Zd. Fibicha a sestra oblíbené altistky naší opery sl. Betty Hanušovy. Pěstovala zpěv s nemalým nadáním a byla umění s celou duší oddána.

* *Místo kapelníka.* Při městské kapele v Karlovci v Horvatsku obsadí se místo kapelníka a spolu cvičitele zpěvu. S místem tímto spojeno jest služné ročních 700 zl. a svobodný byt. Žádosti, opatřené doklady o spůsobilosti a dosavadním zaměstnání uchazečů, podati se mají městské radě tamější nejdéle do 15. listop. t. r. Smlouva uzavře se na tři roky.

Myšlenky o hudbě.

Výroky slovutných skladatelů a spisovatelů o hudbě,
sebrala La Mara.

Živlové hudby.

Různé tvary hudební.

a) *Instrumentální hudba — absolutní hudba.*
(Pokračování.)

V zpěvohře nalézá přirozená roztržitost, jakouž většina lidí sebou přináší k požitkům uměleckým,

největšího ukojení. Posluchači oddávají se dojmům jež vzbuzují všeliké ingrediencie na jevišti i v divadle. Slova a děj, dekorace a pěvci vysvětlují hudbu, tato zase ony, čímž povstávají vztahy spůsobu vždy nejrozmanitějšího, k oněm, jež hrají mezi jednotlivými lóžemi, ani nehledíce. Při vokální hudbě i nejhlubšího významu nalézá posluchač aspoň sledováním textu jakési jemné vodítka, pomocí jehož s menším namáháním dostati se lze přes mnohé hudební výšiny a hlubiny. Jináče se věc má u hudby instrumentální. Zde stačiti může ono poslouchání polovičné neb o něco zevnějšího se opírající na nejvýše jen potud, pokud lze nabýti vědomí jisté řady příjemných jednotlivostí, nestačí však nikterak k pojímání celku v jeho povšečnosti.

Ferd. Hiller
„Aus dem Tonleben.“

Podstata vyšší hudby instrumentální spočívá zejména v tom, aby se vyslovilo zvuky, co slovy nelze vyjádřiti.

Rich. Wagner
o Beeth. IX. symf.

Klavír jest rejdištěm fantazie, důvěrníci nejskrytějších, nejhlubších myšlenek, kvartet (šmytcový) něžnou, důmyslnou zábavou v úzkém kruhu přátelském.

A. Marx, Beethoven.

Nejlepším měřítkem, jaký má to které obecnostvo hudební vkus a na jakém stupni vzdělanosti stojí, jest interes, jaký jeví k hudbě komorní. V žádném jiném oboru umění hudebního nevystupuje hudební myšlenka s menší měrou zevnějšího půvabu smyslného, lesku barev, v tak čisté, řecli bychom nezahalené podobě, jako v hudbě komorní. Je to nejoduševněnější tvar, v němž snad vůbec možno, vyjádřiti nejskrytější život hudební i zajmouti ducha i srdce zároveň nejjemnější sítí.

Ferd. Hiller,
„Aus dem Tonleben“.

Klavír slouží spíše harmonii než melodii. Nejjemnější výraz, jakéhož vůbec nástroj tento jest schopen, není s to, vdechnouti melodii onen čilý život v tisícových odstínech, jakýž vykouzlití může šmytec houslisty neb dech trubače. Marně se snažíme na klavíru přemoci obtíže mechanismu, jenž uderem struny rozechvívá a zvuky z nich vyluzuje. Jinak však není zase nástroje, jenž by byl v stavu, jako klavír, plnými akordy obejmouti říši harmonie a odkrýti její poklady v nejdivuplnějších tvarech a podobách. Plnohlasá partitura, tato čarodějná kniha hudební, kteráž v znacích svých chová veškeré divy hudebního umění, tajuplný sbor nejrozmanitějších nástrojů, oživuje pod rukami mistrovými i porovnati bychom mohli takovým spůsobem dobře a plnozvučně z partitury přednešenou skladbu s zdařilou ocelorytinou, shotovenou podle velkého obrazu.

E. T. A. Hoffmann, „Kreisleriana“.

Mluvíme-li o hudbě co samostatném umění, neměli bychom vždy jen míti na mysli hudbu instrumentální, kteráž, odmítajíc každou pomoc, každé přimísení-se jiného umění (poezie), ryzí mluvou vyjadřuje pravou podstatu umění hudebního, jen v ní se zcela projevující? — Jeť uměním nejrozmanitějším, skoro bychom řekli, že jest jediná romantickou v pravém smyslu toho slova, neboť jejím předmětem jest toliko nekonečnost.

E. T. A. Hoffmann
„Kreisleriana“.

V kvartetu obmezeno jest vyjádření každé myšlenky nejnütnějšími jeho činiteli, čtvero hlasy i může tudíž jen vnitřní svojí cenou zajímati; kdežto na př. v symfonii půvabem rozmanitosti instrumentace dobře vypočtené skladatel může dodati mnohé často dosti bezvýznamné myšlenky lesku a účinku. V čistém čtverohlasu jeví se myslící bytost v umění hudebním.

K. M. z Webrů, „Lit. práce“.

(Pokračování.)

Pozvání ku předplacení na IV. čtvrtletí II. ročníku týdenníku hudebního „DALIBOR“

redakcí dra. **Ludevita Procházky**

vycházejícího každou sobotu s nejrozmanitějším, poučným i zábavným obsahem a s měsíčními přílohami pro klavír a zpěv jedno i vícehlasý a dvěma premiemi.

Dosud vyšlé hudební přílohy k II. ročníku obsahují: I. „Zpěv Přemyslův“ z vlastenecké zpěvohry „Libuše“ Bedř. Smetany. — II. a) „Východ měsíce“, scena z kom. opery „V studni“ od Vil. Blodka, pro piano upravil J. Kaan z Albestů, b) „Ptáčku, leť dál“, píseň s průvodem piana, složil Vil. Blodek. — III. Dvě skladby pro klavír: a) „První milování“, složil Max. Konopásek, b) „Motýlkové“, složil J. Nešvera. — IV. Dvojzpěv (pro sopran a tenor) z ruské zpěvohry „Nižgorodci“ Ed. Nápravníka. — V. Lístky z památníku: a) „Valčík našeho dědečka“, b) „Vzpomínání“, c) „Dozvuky z plesu“, d) „Ukolébavka“, pro piano složil J. Nešvera. — VI. Dvě písně s průvodem piana: a) „Hvězda naděje“, složil Ladislav Želeňski, b) „Spi, děťátko“, složil Ant. Foerster. — VII. Čtvero zpěv z komické zpěvohry „Dvě vdovy“ od Bedř. Smetany — VIII. Motivy z ruské původní zpěvohry „Život za cáře“ od Glinky. Premie za I. pololetí podá ctěným předplatitelům směs z Bendlovy opery „Lejla“, uspořádaný pro klavír p. skladatelem samým a premie za II. pololetí výbor z písní Zdenka Fibicha.

Předplatné obnáší

pro venkov:		pro Prahu:	
čtvrtletně	1.40 kr.	čtvrtletně	1.25 kr.
půlletně	2.80 „	půlletně	2.50 „

Jednotlivá čísla prodávají se po 12 kr., jednotlivé přílohy hudební po 50 kr. — Za donášku do domu platí se čtvrtletně 10 kr. — Ctěným jednotám pěveckým a jiným spolkům snižujeme, pak-li se předplatí nejméně pět členů, předplatné na poloviční cenu. — Odběratelé „Dalibora“ požívají ještě té výhody, že veškeré hudebniny vydané a tiskem firmy Em. Starý a spol. v Praze obdrží na požádání s 20% srážkou.

Předplacení poštou děje se nejlépe poštovními poukázkami, což stojí pouze 5 kr.

Administrace „Dalibora“ v Praze,

Karlova ulice č. 147—I.

K dnešnímu číslu připojena jest IX. hudební příloha: Dvě písně pro jeden hlas s průvodem piana, složil Levoslav Bella.